

Stanovisko Národnej banky Slovenska v oblasti nejasností pri aplikovaní povinností
vyplývajúcich z osobitného právneho predpisu

zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane
pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších
predpisov (ďalej len „zákon o AML“)

a

zákona č. 289/2016 Z. z. o vykonávaní medzinárodných sankcií a o doplnení zákona č.
566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých
zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov

(ďalej len „zákon o medzinárodných sankciách“)

V zmysle ustanovení zákona č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a
o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon
o DDS“) je zamestnávateľ „*povinný uzatvoriť zamestnávateľskú zmluvu do 30 dní odo dňa,
keď zamestnanec začal vykonávať prácu podľa § 2 ods. 2 písm. b)*“, ktorou sa podľa zákona
o DDS rozumie „*práca zaradená na základe rozhodnutia orgánu štátnej správy na úseku
verejného zdravotníctva do tretej kategórie alebo štvrtej kategórie podľa osobitného predpisu
alebo práca vykonávaná zamestnancom, ktorý je umelec vykonávajúci profesiu tanečníka bez
ohľadu na štýl a techniku v divadlách a súboroch, alebo zamestnancom, ktorý je hudobný
umelec vykonávajúci profesiu hráča na dychový nástroj*“. Zákon o DDS vo svojich
ustanoveniach (§5 ods. 2) ukladá rovnakú povinnosť aj samotnému zamestnancovi
vykonávajúcemu vyššie definované práce podľa § 2 ods. 2 písm. b). Takýto zamestnanec je
povinný uzatvoriť účastnícku zmluvu v lehote 30 dní od začatia výkonu tejto práce.

Doplnkovej dôchodkovej spoločnosti ako subjektu určenému zákonom o DDS
vykonávať doplnkové dôchodkové sporenie, ktorú si vyššie špecifikovaný zamestnanec
dobrovoľne zvolí, tak nepriamo vzniká obdobná povinnosť, a to uzatvoriť účastnícku zmluvu
s týmto potenciálnym účastníkom doplnkového dôchodkového sporenia.

Na doplnkovú dôchodkovú spoločnosť sa v rámci výkonu jej činnosti vzťahujú aj
povinnosti upravené inými právnymi normami ako výlučne zákonom o DDS. Podľa
ustanovení zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti
a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení
neskorších predpisov (ďalej len „zákon o AML“) je doplnková dôchodková spoločnosť na
účely tohto právneho predpisu povinnou osobou (§ 5 ods. 1 písm. b) bod 10), ktorej zákon
o AML ukladá podľa § 10 povinnosť vykonať starostlivosť vo vzťahu ku klientovi, pričom
rozsah starostlivosti určí primerane s ohľadom na riziko legalizácie alebo financovania
terorizmu. Povinná osoba je pri posudzovaní rizika legalizácie alebo financovania terorizmu
povinná identifikovať, vyhodnotiť a zohľadniť rizikové faktory najmä podľa typu klienta,
účelu, dĺžky trvania obchodného vzťahu, vrátane príležitostného obchodu mimo obchodného

vzťahu, podľa typu produktu, spôsobu vykonania obchodu, a tiež rizikovosti krajiny alebo zemepisnej oblasti, ku ktorej sa obchodný vzťah alebo obchod vzťahuje.

Povinná osoba (ďalej len „PO“) môže podľa §11 ods. 2 písm. c) zákona o AML pri uzatváraní účastníckej ako aj zamestnávateľskej zmluvy vykonať iba zjednodušenú starostlivosť, spočívajúcu v povinnosti vykonať identifikáciu klienta a overenie, či podľa informácií o klientovi alebo obchode nie je podozrenie, že sa pripravuje alebo vykonáva neobvyklá obchodná operácia. Zároveň však platí, že PO je povinná vykonať základnú starostlivosť, ak je podozrenie z prípravy alebo vykonania neobvyklej obchodnej operácie. Zákon o AML ďalej vo svojich ustanoveniach upravuje postup pri zistení neobvyklej obchodnej operácie, prípadne postup pri sťažení výkonu povinnosti PO zapríčinennej správaním klienta. V § 15 zákona o AML je explicitne uložená povinnosť odmietnuť uzavretie obchodného vzťahu, ktorým sa rozumie aj uzavretie účastníckej zmluvy alebo zamestnávateľskej zmluvy podľa zákona o DDS, prípadne jeho ukončenie alebo odmietnutie vykonať takýto obchod, ak PO nemôže vykonať starostlivosť vo vzťahu ku klientovi v rozsahu podľa § 10 ods. 1 písm. a) až e) zákona o AML alebo ak klient odmietne preukázať, v mene koho koná.

Jedným z taxatívne vymedzených dôvodov zániku účastníckej zmluvy podľa zákona o DDS účinného od 1. januára 2019 bude aj ukončenie obchodného vzťahu podľa osobitného predpisu, ktorým je v tomto prípade práve vyššie uvádzaný zákon o AML a jeho ustanovenie § 15. Problematické sa však javí to, že v danom prípade DDS nemá splnené zákonom prezumované náležitosti pre ukončenie obchodného vzťahu, nakoľko jej konaním klienta nebolo znemožnené vykonať zákonom o AML uloženú povinnosť základnej starostlivosti, keďže doplnková dôchodková spoločnosť práve pri jej vykonávaní zistila, že klientom je osoba vedená v zozname sankcionovaných osôb. A v takomto prípade zákon o AML postup PO jednoznačne nevymedzuje.

Na doplnkovú dôchodkovú spoločnosť ako PO sa podľa nášho názoru vzťahuje aj povinnosť vyplývajúca z osobitného predpisu, a to zákona č. 289/2016 Z. z. o vykonávaní medzinárodných sankcií a o doplnení zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o medzinárodných sankciách“), ktorý upravuje vykonávanie medzinárodných sankcií aj v oblasti finančných služieb. V zmysle predmetného zákona je sankcionovaná osoba zadaná v § 2 písm. f) aj ako osoba uvedená v zoznamoch vydaných sankčnými výbormi Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov alebo osoba uvedená v rozhodnutí podľa Hlavy V Zmluvy o Európskej únii alebo v právnych aktoch Európskej únie. Predmetný právny predpis vo svojich ustanoveniach ďalej upravuje jednotlivé oblasti, na ktoré sa spravidla medzinárodné sankcie vzťahujú. Jednou z nich je **aj oblasť finančných služieb a finančných trhov (§7)**, kde medzinárodnou sankciou je obmedzenie, príkaz alebo zákaz poskytovať akékoľvek plnenia slovenskou osobou v prospech sankcionovanej osoby, ako aj uzatváranie obchodu s takouto osobou vrátane obchodu s cudzou menou. Analogicky je možné aplikovať aj písmeno f), ktoré výslovne obmedzuje alebo zakazuje uzatváranie poisťných zmlúv so sankcionovanou osobou

alebo poistného plnenia z takýchto zmlúv uzavretých so sankcionovanou osobou. *De lege lata* je daná povinnosť aj samotnej sankcionovanej osobe strpieť výkon sankčných opatrení (§18).

Celá oblasť medzinárodných sankcií vo finančných službách sa týka predovšetkým peňažných prevodov, ďalej používania iných platobných prostriedkov, nákupu a predaja cenných papierov a iných finančných nástrojov. Slovenské osoby nesúce zodpovednosť plniť povinnosti uložené týmto zákonom (aj doplnková dôchodková spoločnosť ako PO zo zákona o AML a zároveň vykonávajúci subjekt podľa zákona o medzinárodných sankciách) v záujme uplatňovania medzinárodných sankcií nemôžu bez toho, aby sa nevystavili sankčnému postihu, poskytovať plnenia v prospech osoby, na ktorú sa vzťahujú medzinárodné sankcie, nemôžu s ňou uzatvárať obchody vrátane obchodu s cudzou menou. Nemôžu poskytovať peňažné prostriedky ani preberať do úschovy tovar, iné finančné nástroje či cenné papiere. Rovnako nemôžu prevádzať peňažné prostriedky alebo vyplácať úroky z peňažných prostriedkov na účtoch, ktoré ovládajú osoby, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné sankcie.

Dôvodová správa k zákonu o medzinárodných sankciách explicitne uvádza, že poisťovne nemôžu uzatvárať poistné zmluvy, alebo ak už tieto boli uzavreté, musia ich zmraziť u osôb, na ktoré boli vyhlásené medzinárodné sankcie. V danom prípade máme za to, že pri doplnkových dôchodkových spoločnostiach by sa malo *ceteris paribus* postupovať analogicky.

Na základe vyššie uvedených skutočností sme toho názoru, že napriek povinnosti uloženej zákonom o DDS, a to uzatvoriť s takzvaným „rizikárom“ (osobou definovanou v § 2 ods. 2 písm. b) zákona o DDS) účastnícku zmluvu, **je potrebné v danom prípade vychádzať z ustanovení zákona o AML a zákona o medzinárodných sankciách**, ktoré sú v prípade posudzovania povinnosti predchádzať legalizácii príjmov z trestnej činnosti, financovania terorizmu alebo prístupu k sankcionovaným osobám vždy považované za *lex specialis*, kým zákon o DDS ako *lex generalis*. Čo znamená, že *konkrétnejší zákon deroguje všeobecnejší zákon*. Ide o právny princíp znamenajúci, že ak existuje rozpor medzi ustanoveniami dvoch právnych predpisov rovnakej právnej sily, prednosť má konkrétnejší právny predpis oproti všeobecnejšiemu.

V uvedenej veci máme za to, **že doplnková dôchodková spoločnosť ako PO v zmysle zákona o AML je povinná postupovať podľa ustanovení § 7 zákona o vykonávaní medzinárodných sankcií, a teda by nemala poskytovať žiadne plnenie v prospech sankcionovanej osoby bez toho, že by neniesla za svoj úkon príslušnú plnú zodpovednosť postihu.**

Zároveň poznamenávame, že zákon o AML, ktorý bol novelizovaný zákonom č. 52/2018 Z. z. § 10 (základná starostlivosť) bol rozšírený o ďalšie činnosti, ktoré musí PO pri poskytovaní základnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi zabezpečiť, pričom jednou z nich je aj zistenie, či konečný užívateľ výhod klienta je politicky exponovaná osoba (PEP) alebo či je sankcionovanou osobou (§ 10, ods. 1, písm. d).

Na záver si dovoľujeme dať do pozornosti skutočnosť, že Národná banka Slovenska nie je v rámci legislatívneho procesu aktívne legitimovaná podávať návrhy zákonov

v predmetných oblastiach, a tým podávať akékoľvek výklady nejasných zákonných ustanovení.

V zmysle § 15 ods. 1 písm. e) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov pre oblasť dôchodkového sporenia to prináleží výlučne Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a v oblasti ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu ako aj v oblasti vykonávania medzinárodných sankcií výlučne Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky.

Tiež je potrebné podotknúť, že právne záväzný výklad zákona sú oprávnené podávať výlučne súdy Slovenskej republiky, kde v tomto zmysle toto stanovisko ich výklad nenahrádza. Aj napriek skutočnosti, že stanoviská Národnej banky Slovenska nie sú právne záväzné, v žiadnom prípade to neznižuje ich záväznosť aplikácie pri výkone dohľadu, pri ktorom NBS vždy postupuje v súlade s nimi.